

Приватизація земельних ресурсів АПК: здобутки та втрати

Розкрито теоретичні та методологічні засади приватизації земельних ділянок господарствами населення в Карпатському макрорегіоні. Запропоновано нові критерії оцінки ефективності приватизації сільськогосподарських земель. Обґрунтована потреба проведення реструктуризації земельного фонду досліджуваного макрорегіону.

Ключові слова: приватизація, критерії, відтворення, реприватизація, деприватизація.

Постановка проблеми

Земельна реформа, лейтмотивом якої було роздержавлення, паювання та приватизація сільськогосподарських земель, не забезпечила належне використання, збереження, поліпшення та охорону угідь. Приватизація значно загострила соціальні проблеми на селі. Кінцевим результатом приватизації є задоволення особистих потреб власників приватизованих земельних ділянок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Результати приватизації земельних ресурсів у сільському господарстві вже тривалий час є предметом дослідження та дискусії багатьох відомих вітчизняних учених. Вони продовжують обговорюватися на науково-практичних конференціях, у публікаціях, монографіях тощо. Приватизація земель уже тривалий час обговорюється у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів, Секретаріаті Президента, інших зацікавлених управлінських структурах.

Значна увага до землі пояснюється її важливістю в суспільному відтворювальному процесі. За оцінками фахівців, частка земельних ресурсів у складі продуктивних сил держави становить у середньому понад 40%, за рахунок використання земельних ресурсів країни формується близько 95% обсягу продовольчого фонду та 2/3 фонду товарів споживання [1, с. 83].

Земля при умілому її використанні забезпечує зростання економічної ефективності, а також розв'язання соціального пакета завдань. При цьому особливо важлива роль належить чиннику власності на земельні угіддя. Зміна відносин власності на землю, поява ринку землі невідворотно впливатиме на соціальні умови сучасного села, змінюватиме традиційні форми функціонування, самого способу життя у різних його проявах [2, с. 101].

Зважаючи на важливість форм власності на землю, в Україні було запроваджено заходи щодо відродження приватного землеволодіння як однієї з підойм, за допомогою якої очікувалося підвищення ефективності відтворення земельних ресурсів. Йдеться про започаткування аграрної та земельної реформ шляхом роздержавлення, паювання та приватизації земель колишніх сільськогосподарських підприємств.

Принагідно зазначимо, що використання суб'єктивного інструментарію до запровадження тієї чи іншої форми власності, як правило, не дає можливості домогтися очікуваних позитивних зрушень. Кожному рівню розвитку продуктивних сил повинна відповідати притаманна йому форма власності на засоби виробництва, а оскільки в різних ланках суспільного виробництва рівень розвитку продуктивних сил різний, то й різними мають бути форми власності на засоби виробництва [3, с. 20]. Таким чином, запровадження тієї чи іншої форми власності на землю потребує створення певних передумов відповідності рівня розвитку продуктивних сил виробничим відносинам. Зазначене повною мірою стосується приватизації земель сільськогосподарського призначення.

Оцінка становлення та розвитку приватного землеволодіння в Карпатському макрорегіоні засвідчує, що більшість нинішніх власників дрібних земельних ділянок не готові організаційно, фізично, фінансово, матеріально до володіння правом приватної власності на найбільш цінний, стратегічний національний ресурс, яким є земля. Це стосується також менталітету, усвідомленого ставлення власника до приватної власності на земельні ділянки. Лише 2–3% працездатного сільського населення можуть організувати свою справу, вони здатні до бізнесу і до підприємництва у сільському господарстві [4, с. 19].

Зважаючи на неоднозначність проміжних результатів приватизації земельних ресурсів АПК, особливо в регіональному розрізі, важливою уявляється оцінка здобутків і втрат у результаті її запровадження.

Постановка завдання

Оцінити результати приватизації земельних ресурсів господарствами населення Карпатського макрорегіону. Запропонувати стратегію її подальшого розвитку, доцільність проведення.

Результати дослідження

Приватна форма власності на землю в аграрному секторі Карпатського макрорегіону в пострадянський період була започаткована під час земельної реформи. Приватизації передували заходи роздержавлення,

Шурик Михайло Васильович, доктор економічних наук, завідувач кафедри управління персоналом та регіонального розвитку, професор Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького.

паювання та подрібнення цілісних земельних фондів колишніх колективних і державних сільськогосподарських підприємств.

Потреба відродження приватної форми власності пояснюється низькою ефективністю організації діяльності аграрного сектору в умовах командно-адміністративної моделі, що була започаткована в Карпатському макрорегіоні після Другої світової війни. Йдеться про проведення в післявоєнні роки примусової націоналізації земельних ресурсів у тодішніх власників (поміщиків, куркулів, церкви, держави, окремих середняків) і створення натомість насильницьким шляхом колгоспів і радгоспів. Саме ці чинники, на думку багатьох провідників земельної реформи, є першопричиною незадовільної організації процесу використання, збереження, поліпшення та охорони земель, депресивності всього земельного господарства. Саме тому в основу трансформації земельних ресурсів була покладена поспішна, часто непередбачена тотальна приватизація сільськогосподарських угідь, пошук так званого справжнього власника, господаря землі. Завдяки використанню такої моделі в Карпатському макрорегіоні приватними власниками в переважній своїй більшості ставали господарства населення, в підпорядкуванні яких нині знаходиться майже 80% сільськогосподарських угідь.

Оцінюючи характер приватизації земельних ресурсів АПК, окремі вчені зазначають, що реформування вітчизняної економіки почалося із реалізації стратегії економічної лібералізації без урахування існуючого інституціонального середовища. Після періоду тотальної зарегульованості під впливом нищівної критики недоліків соціалізму на тлі позитивних прикладів лібералізації економіки розвинених країн форсовано були впроваджені принципи приватної власності, вільного підприємництва, послаблення втручання держави в економіку тощо [5, с. 97].

Проміжні підсумки дрібної приватизації земельних ділянок (паїв) домогосподарствами Карпатського макрорегіону засвідчують, що очікуваних позитивних результатів не було досягнуто. Нові власники не зуміли налагодити більш високопродуктивне використання земель, не було сформовано також справжнього господаря землі.

Оцінка теоретичних і методологічних засад запровадження приватного землеволодіння засвідчує, що в основі його проведення було використано принципи рівного права усіх на землю, земельний пай. Йдеться про реалізацію соціалізованих принципів безкоштовного надання земельних угідь спочатку як земельних паїв, пізніше – масова дрібна приватизація, в результаті якої приватна форма власності стала домінуючою, титульною, недоторканою. Таке право на землю практично дозволяє новому власнику розпорядитися земельною ділянкою на власний розсуд, інколи ігнорувати суспільні вимоги, традиції, цінності тощо. Досвід заходу та Російської імперії після 1861 р. показав, що необмежена свобода земельної власності щодо розпорядження нею навіть при досконалому законодавстві несе в собі масу непомірної соціальної шкоди [6, с. 15]. Таким чином, приватизація земельних ділянок господарствами населення у Карпатському макрорегіоні привела до увіковічнення права на землю і таким чином юридично позбавила права суспільства, держави втручатися у приватні земельні інтереси нових власників. Крім того, пороки запровадження моделі приватизації полягають також у тому, що: по-перше, зруйновано цілісні земельні масиви, які в абсолютній своїй більшості відповідали вимогам раціональної землезабезпеченості; по-друге, практично було усунуто державу від регулювання процесом відтворення земельних ресурсів; по-третє, дрібна приватизація стала гальмом запровадження професійних засад до організації земельного господарства.

Досвід розвинених країн Європи засвідчує, що дрібноземелля не може забезпечити належне високоєфективне використання земель. Не сприяє оптимізації використанню, збереженню та поліпшенню земельних угідь також усунення держави від регулювання економічних процесів під час організації земельних господарств. У Німеччині, наприклад, сучасне право забороняє подрібнення селянських господарств і земельних ділянок, використання сільськогосподарських угідь не за цільовим призначенням або непродуктивно; передбачає державний контроль за операціями, пов'язаними з відчуженням, купівлею та продажем ділянок і віддає перевагу інтересам орендаря, а не особи, яка дає землю в оренду [7, с. 156].

Недоліки, спричинені дрібною приватизацією сільськогосподарських земель, полягають також у недостатньому використанні земель. Йдеться про те, що за 19 років функціонування на продекларованих ринкових засадах аграрний сектор жодного разу не досягнув рівня обсягу виробництва сільськогосподарської продукції, що мав місце в 1990 р.

Складність організації земельного господарства приватними власниками полягає також у недовикористанні або взагалі вилученні із сільськогосподарських земель значної частини земельних ділянок з причини відсутності фізичних, матеріальних, фінансових ресурсів. Наявною матеріально-технічною базою нинішній приватний власник у Карпатському макрорегіоні не може забезпечити не лише використання, а й збереження, поліпшення та охорону земельних угідь. Це аксіома, що потребує обов'язкового усвідомлення її тими, хто безпосередньо причетний до запровадження тотальної приватизації.

Більш ніж очевидно, що не покращить дрібний приватний власник відтворення земельних угідь завдяки запровадженню в 2009 р. безоплатного оформлення та видачі громадянам державних актів на право власності на земельні ділянки. Такий акт сприятиме зменшенню впливу державного чиновника на прийняття суб'єктивних рішень, що стосуються приватизації, дасть можливість подолати ще існуючу соціальну несправедливість, створить умови реалізації права всіх громадян на землю. Разом з тим такий захід значно збільшить число приватних власників, що, у свою чергу, ускладнить вилучення земель у тих

осіб, які не можуть об'єктивно забезпечити раціональне землекористування.

Особливо значної шкоди буде завдано при цьому запровадженню засад професійності до відтворення земельних ресурсів, без яких вести мову про підвищення ефективності земельного господарства в нинішніх умовах та на перспективу практично неможливо.

Слід зазначити, що безоплатна приватизація земельних ділянок у досліджуваному макрорегіоні значно збільшила кількість громадян, які мають бажання отримати у приватну власність земельні ділянки. За офіційними даними Головного управління агропромислового розвитку Івано-Франківської області, станом на 2 лютого 2010 р. інформація щодо безоплатного оформлення та видачі громадянам державних актів на право власності на земельні ділянки мала такий вигляд (табл. 1).

Таблиця 1 – Інформація про хід безоплатного оформлення та видачі громадянам державних актів на право власності на земельні ділянки

Кількість державних актів, які необхідно зареєструвати і видати відповідно до доведеного фінансування	Кількість заяв громадян, поданих органам місцевого самоврядування	Укладено договорів на виготовлення технічної документації та державного акта	Кількість громадян, яким видано державні акти
202265	145599	118628	26401

Дані табл. 1 засвідчують, що безоплатна приватизація земельних ділянок в Івано-Франківській області, судячи з кількості виданих державних актів, ще не набула достатнього розвитку. Разом з тим однозначно оцінювати її негативно, на наше глибоке переконання, не можна, оскільки дрібноземелля, як засвідчує світовий досвід, не в змозі забезпечити належне розв'язання не лише економічних, але й екологічних, соціальних завдань. При цьому виникнуть, знову ж таки, нові проблеми у зв'язку з можливою (а вона обов'язково буде) деприватизацією та реприватизацією сільськогосподарських земель. Особливо негативний вплив мала приватизація земельних угідь аграрного сектору на виконання державою своїх обов'язкових регуляторних функцій. Йдеться про те, що монетаристська модель, що була покладена в основу трансформації власності на земельні ресурси, практично відводила державі роль пасивного спостерігача за ходом земельної реформи. При цьому значною мірою недооцінювалася насамперед економічна роль держави. Теоретичні та методологічні засади моделі, що була використана в процесі приватизації земельних угідь, породили своєрідний міф про те, що ринок власними силами забезпечуватиме регулювання земельних відносин, а держава не повинна при цьому втручатися в економічні процеси. Саме цим пояснюється недооцінка державної форми власності, що була знищена в АПК досліджуваного макрорегіону завдяки заходам роздержавлення та паювання земель.

Ретроспективний аналіз державної власності на сільськогосподарські угіддя в АПК Карпатського макрорегіону засвідчує, що така теорія є глибоко помилковою, оскільки в даному випадку має місце ототожнення – володіння державними сільськогосподарськими підприємствами земельним фондом і виконання нею належних її економічних регуляторних функцій. Ототожнення двох різних функцій – володіння і регулювання, зазначає відомий вітчизняний учений А. Чухно, – стало основою позбавлення держави регулювальної функції в умовах, коли ринок формувався і ринковий механізм не діяв, що спричинило в країні хаос, глибоку кризу, яка призвела до руйнування економіки і перетворення України в економічно відсталу країну. І це в той час, коли Китай відкинув західні «теорії» про неминучість втрат під час ринкового реформування і реалізував принцип, за яким реформи здійснюються в інтересах добробуту народу, а якщо вони цього не забезпечують, такі реформи не потрібні [8, с. 11].

Таким чином, виникає потреба переоцінки, переосмислення потреби приватизації земельних ресурсів аграрного сектору. У зв'язку з цим логічно виникає необхідність встановлення участі в цьому процесі державних інституцій, а також оцінки потреби приватизації земельних ресурсів. Відомо, що приватизація земельних ресурсів у країнах з високорозвиненою економікою була започаткована давно, і в своєму розвитку вона не була однозначною. З часом змінювалась економіка, цінності, пріоритети розвитку. При цьому трансформації проводилися за безпосередньою участю держави в регулюванні економічних процесів. Йдеться про потребу вироблення державних нових теоретичних і методологічних засад приватизаційних процесів в АПК, які б відповідали розвитку продуктивних сил і виробничих відносин та не були суб'єктивними. Саме цим, очевидно, керувалися представники високорозвинених держав світу, які на саміті «Групи 20» прийняли спільне рішення, що стосується приватизації земель та участі в цьому процесі держави на тривалу перспективу. Саміт «Групи 20», накреслюючи піднесення ролі держави, виходить з того, що не приватні, а саме «загальнонаціональні інтереси задають формат для реалізації приватних інтересів». У зв'язку з цим ці країни відмовляються від визначальної ролі приватної власності і приватного інтересу, що становило соціально-економічну основу індустріального ринкового виробництва і суспільства, і приєднуються до думки, відповідно до якої усупільнення економіки досягає такого рівня, коли загальнонаціональні інтереси визначають приватні інтереси, формат їх реалізації [8, с. 11]. З наведеного стає зрозумілим, що запровадження приватного землеволодіння, яке не відповідає суспільним інтересам, не є виправданим. Більше того, є вчорашнім днем, а в кінцевому підсумку шкідливим, оскільки поглиблює соціальну нерівність у суспільстві, ділить його на невелику групу багатіїв на одному полюсі і переважну частину соціально незахищених – на іншому. Тому, на наше глибоке переконання, щоб досягнути соціальної

рівності суспільних інтересів, що закріплено в Конституції України, слід запроваджувати такі форми приватної власності на землю в сільському господарстві, які б реалізовувалися в форматі задоволення суспільних потреб, а не «вибраних» осіб. Земельні угіддя можна і доцільно приватизувати лише крізь призму суспільних інтересів. Саме тому слід запровадити радикальні заходи, які б обмежували право приватної власності на землі сільськогосподарського призначення.

Насамперед це стосується зусиль окремих політиків, які законодавчо пропонують закріпити операції у зв'язку із купівлею – продажем сільськогосподарських угідь. Ми лише збираємося, відмінивши мораторій на оборот сільськогосподарських угідь, розпочати сходження в царство безмежної земельної свободи, де земля переходить з рук у руки до того часу, поки врешті-решт не потрапить до міських капіталістів, які у вигляді орендної плати або відсотків з іпотеки віднімуть ренту, не беручи абсолютно ніякої участі ні в обробітку землі, ні в управлінні сільськогосподарським виробництвом. Країни Європи мають досвід обмеження вільного обороту сільськогосподарських угідь [9].

Таким чином, приватна дрібна власність на земельні ресурси як така в досліджуваному макрорегіоні не може бути використана як інструмент, який дасть можливість належним чином розв'язати економічні, екологічні, соціальні та інші важливі для суспільства завдання. Вона лише ускладнить вирішення суспільно значущих трансформацій земельних ресурсів на перспективу, яка тісно пов'язана з реалізацією заходів реприватизації (з метою створення високоєфективних приватних сільськогосподарських підприємств) та деприватизації. Очевидним є також і те, що в найближчі 5–7 років у сільському господарстві досліджуваного макрорегіону обов'язково виникне потреба об'єднання та укрупнення дрібних земельних ділянок, залучення в обіг залишених і незадіяних земель (паїв) з метою створення земельних фондів нових агроформувань. Зрозуміло, що повернути приватизовану земельну ділянку для потреб організації процесу відтворення земельних ресурсів на професійні засади буде значно важче й проблематичніше. Саме тому, на нашу думку, слід тимчасово призупинити приватизацію земельних ресурсів у аграрному секторі Карпатського макрорегіону з метою осмислення доцільності її проведення. При цьому критерієм прийняття рішень щодо її продовження мають слугувати два чинники: перший – суспільна значущість, другий – перспектива організації сучасного професійно земельного господарства, власники (користувачі) якого можуть забезпечити не лише раціональне використання, а й збереження, поліпшення та охорону сільськогосподарських земель.

Трансформацію земельних ресурсів аграрного сектору досліджуваного макрорегіону слід спрямувати в якісно новому напрямку. Йдеться про організацію такого земельного господарства, яке б спрямовувалося на задоволення суспільних інтересів. Зазначена реорганізація може бути забезпечена лише завдяки повторному перерозподілу угідь за допомогою реприватизації та деприватизації приватизованих земель господарств населення, а також власників тих агроформувань, які через об'єктивні і суб'єктивні причини не в змозі організувати належне відтворення земельних ресурсів. Реалізація зазначеного потребує зміни правових основ запровадження приватної форми власності на землю, оскільки нинішній власник не готовий морально, фінансово, фізично, організаційно налагодити земельне господарство, яке б забезпечувало одночасно розв'язання інтересів власних і суспільних. Саме тому одним з найважливіших напрямків вирішення дилеми є розширення оренди земель, використання права (а не довічне набуття його) приватної власності на земельну ділянку. Причому оренда має бути обов'язково довготривалою (49 і більше років), що дасть можливість об'єктивно пізнати орендатора, його вміння, знання, організаторські здібності при прийнятті рішень, що стосуються надання йому права приватної власності. Крім цього, до уваги слід обов'язково брати рівень забезпеченості ним розв'язання не лише економічних, а й екологічних, соціальних завдань, дотримання вимог законів онтології. Саме в такій площині слід спрямувати удосконалення та зміну чинного земельного законодавства.

Важливою передумовою трансформації земельних відносин аграрного сектору є формування адекватних інституцій, які б забезпечували процеси деприватизації та реприватизації земельних угідь. Спираючись на досвід Франції, Польщі, Німеччини, США доцільним, на нашу думку, буде створення спеціальних земельних агентств та Державного земельного банку, які б підпорядковувалися винятково Верховній та місцевим радам. Зокрема, в Польщі з метою формування цивілізованого ринку землі в 1992 р. була створена Агенція земельної нерухомості – *Agencia Wlasnosti Rolnej Skarbu Panstwa (ANR)*. Головними завданнями ANR було визначено формування цивілізованого ринку землі. Маючи широкі повноваження (наприклад, право відкупу земель у разі виявлення спекулятивних операцій), ANR проводить постійний моніторинг ринку землі, що дало змогу практично зупинити її спекулятивний обіг [10, с. 143]. Зазначимо, що подібні управлінські структури, враховуючи особливості Карпатського макрорегіону, який є транскордонним стосовно багатьох країн Європи, можна створити в Україні. Вилучення земель і їх перерозподіл на користь нових суб'єктів господарювання буде суперечливим і болісним процесом, оскільки спричинить порушення права приватної власності. Однак йдеться про реалізацію пріоритетності суспільних, загальнонаціональних інтересів, які в порівнянні з приватними є більш значущими, вагомими. Реалізація останніх може бути забезпечена шляхом запровадження змішаної моделі реформування, зокрема її ліберального варіанта запропонованого Дж. Гольбрайтом, основними напрямками якої є: підпорядкування приватного сектору суспільству, використання планових методів регулювання економіки, поєднання розвитку приватної та державної форм власності, поступова соціалізація капіталістичної економіки. Такий варіант функціонування економіки нині пропагується й

використовується у Великобританії. Зрозуміло, що для цього потрібні час, політична воля влади, всього суспільства. Очевидним є також і те, що в межах одного покоління, зважаючи на рівень усвідомленості сьогодення, цього зробити не вдасться. Зважаючи на можливість виникнення соціальної напруги у зв'язку з перерозподілом приватизованих земель, виправданим буде залишити в підпорядкуванні домогосподарств досліджуваного макрорегіону присадибні ділянки, що не перевищують 0,25 га, що мало місце в дореформений період. Пропоновані трансформації не слід вважати догмою і в кожному конкретному випадку необхідно виходити з особливостей та можливостей організації земельного господарства громадянами. Не виключено, що окремі з них через об'єктивні причини зможуть володіти більшою земельною ділянкою, а інші – навпаки.

Висновки

Приватизація земельних ресурсів у аграрному секторі Карпатського макрорегіону не забезпечила очікуваних позитивних зрушень в сільськогосподарському секторі економіки. Більше того, призвела до деструктивності використання, збереження, поліпшення та охорони сільськогосподарських земель. Насамперед це стосується надмірного подрібнення угідь у результаті руйнації цілісних земельних фондів колишніх колективних і державних сільськогосподарських підприємств, домінування примітивної організації земельних господарств громадянами, відходу від професійних засад відтворення земельних ресурсів, загострення соціальних проблем на селі, погіршення екології земель тощо. Перелік негативного впливу приватизації сільськогосподарських земель на стан та рівень підвищення ефективності функціонування аграрного сектору в досліджуваному макрорегіоні можна значно розширити й доповнити. Основний недолік приватизації земель полягає насамперед у тому, що трансформаційні процеси у зв'язку із проведенням земельної реформи були зорієнтовані і нині продовжують спрямовуватися на увіковічення прав приватного землеволодіння нових власників, що створює значні труднощі створення сучасних агроформувань, які б організовували використання, збереження, поліпшення та охорону сільськогосподарських угідь на засадах професійності, використання сучасних технологій, запровадження інноваційних продуктів тощо. Більш ніж очевидно, що нинішня організація дрібного приватного землеволодіння господарствами Карпатського макрорегіону не є перспективною або такою, що забезпечить розв'язання економічних, екологічних і соціальних завдань на селі. Деструктивність приватизації полягає насамперед у сформованому характері мотиваційних інтересів нових власників, які спрямовані в абсолютній своїй більшості на реалізацію власних, а не суспільних цінностей. Існує невидиме протиріччя між власними та суспільними інтересами у зв'язку з приватизацією земель сільськогосподарського призначення.

Ретроспективний аналіз власного й суспільного засвідчує, що таке протиріччя було завжди, є нині і буде постійно. Більше того, воно безпосередньо впливає на соціальне забезпечення, рівень життя сільських мешканців. Приватизація земель, а ми в цьому глибоко переконані, значно загострить антагоністичні протиріччя між бідними і багатими за умови, коли вона переросте з дрібною у велику. Тому її запровадження слід тимчасово припинити з метою створення певних передумов, найважливішими з яких є привиття майбутнім власникам нових критеріїв цінностей, усвідомлення того, що суспільні інтереси повинні стояти вище особистих, про що переконливо свідчить досвід трансформації власності на земельні ресурси у багатьох високорозвинених країнах.

1. Двігун А. О. Пріоритетні напрями регулювання рентних відносин в умовах системного реформування адміністративно-територіального устрою України / А. О. Двігун // Регіональна економіка. – 2008. – №4. – С. 81–86.
2. Загурський О. М. Державне регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення / О. М. Загурський // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 100–107.
3. Павлишенко М. М. Демократизація власності – основа демократизації суспільства / О. М. Павлишенко // Економіка України. – 2006. – № 9. – С. 12–25.
4. Гнибіденко І. Маргіналізація сільського населення як фактор соціальної безпеки держави. Україна: аспекти праці / І. Гнибіденко. – 2004. – № 2. – С. 19.
5. Нестерчук Ю. О. Інститут приватної власності та інтеграційні процеси в АПК / Ю. О. Нестерчук // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 96–99.
6. Кузнецов А. В. Правовое регулирование купли-продажи земельных участков сельскохозяйственного назначения в Германии: автореф. дис. канд. юр. наук / А. В. Кузнецов. – М., 1997. – 15 с.
7. Нечипоренко О. М. Світова практика розвитку земельних відносин / О. М. Нечипоренко // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 154–157.
8. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 4–13.
9. Быстров Г. Е. Земельная и аграрная реформа в зарубежных странах: правовая теория и практика / Г. Е. Быстров. – Мн: БГЭУ, 1999. – 196 с.
10. Чеботарьев В. А. Досвід структурних перетворень в агропромисловому виробництві постсоціалістичних країн у контексті їх вступу до Європейського Союзу / В. А. Чеботарьев // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 142–148.

Отримано 22.04.2010 р.

М.В. Шурык

Приватизация земельных ресурсов АПК: достижения и потери

Раскрыто теоретические и методологические основы приватизации земельных участков хозяйствами населения в Карпатском макрорегионе. Предложено новые критерии оценки эффективности приватизации сельскохозяйственных земель. Обоснована необходимость проведения реструктуризации земельного фонда исследуемого региона.

Ключевые слова: приватизация, критерии, воспроизводство, реприватизация, деприватизация.

M.V. Schuryk

Land Resources Privatisation in the AIC: Gains and Losses

The author reveals theoretical and methodological bases for land privatization by the inhabitants of the Carpathian macroregion. It is suggested the new criteria for the evaluation of agricultural land privatization efficiency. The article underlines the necessity to carry out restructuring of land fund in the investigated macroregion.

Keywords: privatization, criteria, reproduction, reprivatization, deprivatization